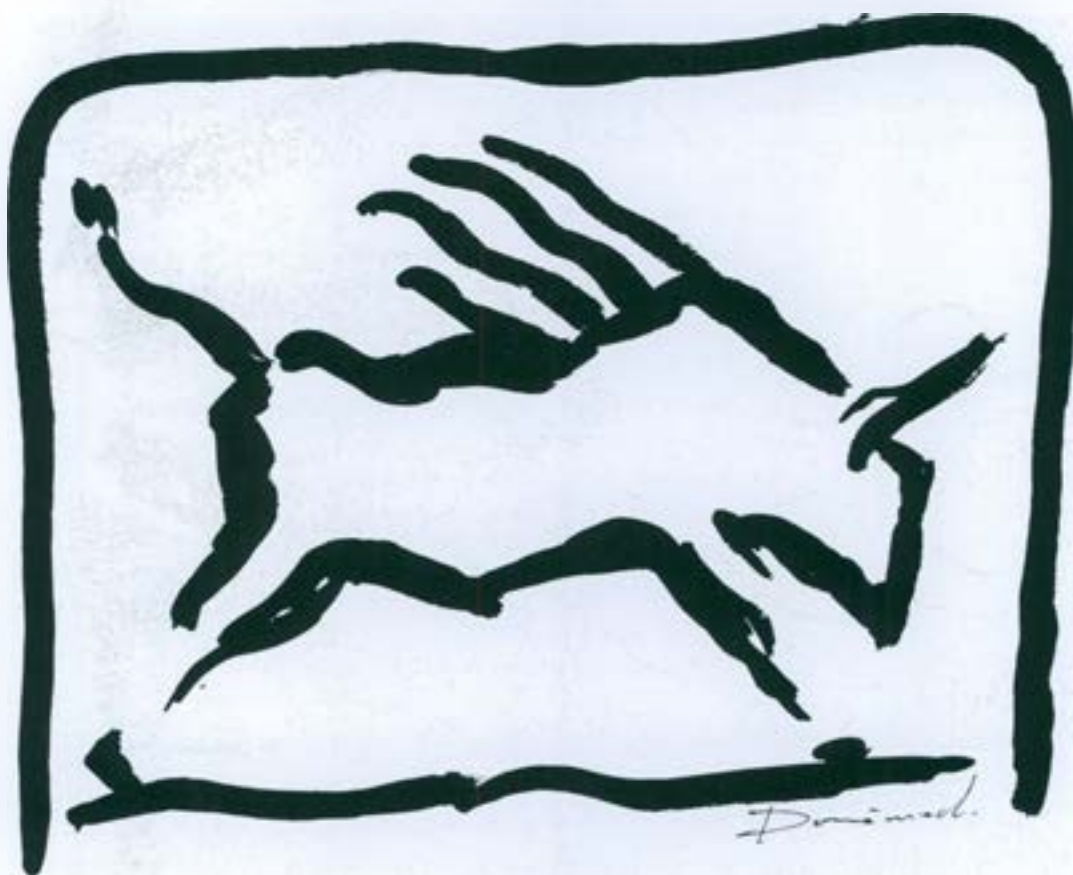

JOAN JOSEP THARRATS

FIDELITAT EUROPEISTA DE LA CULTURA CATALANA

Un familiar meu que feia anys residia als Estats Units m'esperava al port de Nova York quan vaig arribar a Amèrica, per primera vegada, l'any 1961. Sempre m'havia parlat en castellà perquè, encara que nascut a l'Empordà i de mare catalana, era dels que creien que expressar-se en la llengua de no sé quin domini, feia molt més fi i distingit. Aquell dia, jo no m'esperava la sorpresa: el parent se m'adreçà en un català prou correcte i afectuós.

—I ara! què et dóna? —li vaig dir— És que a Nova York has pogut seguir un curs accelerat de català?

—No pensis que vull renegar de la llengua de Cervantes —em va dir per tranquil·litzar la seva consciència— Aquí, si et senten parlar espanyol, et prenen per un porto-riqueny o un sudaca. Amb

els anys que visc a Amèrica m'he adonat que el català és una llengua europea. En fi, tot el que ve d'Europa té a Amèrica un gran prestigi.

A la meua galeria d'art també em varen allisonar: «No s'amoïni, si parla poc anglès. Posi paraules franceses allà on no arribi. Tot el que vingui d'Europa és d'un efecte segur. Vostè creu que hauríem pogut vendre quadres fàcilment si no fóssim iugoslaus?»

Europa. Oh, Europa! La identitat d'europeus, els catalans l'hem tinguda sempre, des del temps de Carlemany. D'Europa, els trobadors en sabien prou bé els camins. Quan, fa més de cinc cents anys, Joanot Martorell creà el personatge de Tirant lo Blanc, envia el cavaller a Rodes i a Constantinoble, en ajuda de l'imperi grec —la flor de la cultura— contra els turcs que, aleshores, representaven l'exotisme i la barbàrie. Tirant lo Blanc, un d'aquells cavallers «sense temença i sense blasme», s'havia anticipat, en un terç de mil·leni, al poeta Lord Byron que morí, en una riba llunyana de la mar Jònica, en la lluita per la independència de Grècia, contra un mateix enemic. O sia, que s'havia immolat, en la defensa d'Europa.

*Sense pressa, tranquil·la
i segura, et perfiles en cent rostres, Europa.
El teu respir que ve de lluny, és ample
com l'alena del mar en platja oberta,
i és un afany de llibertat i d'harmonia
que té el volum i el pes d'un brau damunt les prades.
A poc a poc com qui refà la guerra,
com qui ajusta minúsculs engranatges,
ací i allà, en les postes i en les albes,
boires i fum esquinces.
I et sento, si les mans allargo, i t'endevino,
i ja és a prop el dia
que et veurem néixer, lluminosa, Mare.*

Aquests són els darrers versos d'una «Oda a Europa» del nostre poeta Tomàs Garcès. Foren escrits «a la memòria de Carles Riba, humanista europeu, aquest assaig de poesia civil».

Reivindicar l'oficialitat del català, al parlament europeu, no fóra altra cosa que respectar els drets que, com a personalitat cultural i lingüística, el nostre país mereix. No és justa ni digna la qualificació de minoritària, per a una nació que, encara que sense Estat, compta amb més de sis milions d'habitants i pot llançar, cada any al mercat, tres mil llibres nous.

Ànima mutilada, l'ànima de Catalunya! *Quan apareixeràs, doncs, tota sencera, ànima de la meua pàtria?* Les paraules de Hölderlin serveixen de lema al prefaci del llibre de Joan Estelrich *Fènix o l'esperit de la renaixença* (1934) i sintetitzen la substància política d'una obra inquietadora i magnífica sobre tota ponderació.

Cal posar més entrebancs a la normalització d'una parla que ha donat tant de prestigi a la civilització europea? El català és una llengua oberta, una llengua de diàleg. Quan Josep Carner traduïa Dickens al català, ens donava una recreació del «Pick-wick» o de «David Copperfield», què feia, sinó donar el seu vot a Europa? Apostar per Europa.

Quan Riba ens oferia, en rimes catalanes, els versos sonors de Plutarc, Homer, Virgili o Kavafis, què imaginava, sinó donar suport a Europa?

Quan Josep Maria de Segarra ens feia escoltar, sàviament en català, el teatre de Shakespeare o els Cants de la «Divina Comèdia», què pretenia, sinó donar un testimoniatge de l'uropeïtat de la veu catalana?

Quan el poeta Joan Maragall ens transmetia, en la llengua de la nostra mare, l'íntim entendiment de les elegies de Goethe o de Novalis, quina era la seva inspiració sinó la d'apropar-nos al convit espiritual d'Europa?

I així mateix, Joaquim Ruyra amb les seves versions de Molière; Xavier Benguerel amb el seu entusiasta seguiment de les faules de La Fontaine, dels jardins malèfics de Baudelaire o de la perfecció rítmica de Valéry. Si J.V. Foix dialogava amb els futuristes, amb Paul Éluard i els altres surrealistes, què feia sinó prendre contacte i a la vegada enlluernar les vies de la imaginació europea? I no foren uns homenatges, de Catalunya a Europa i d'Europa a Catalunya, el Premi President de la República Francesa, concedit a Joan Oliver i el Premi Montaigne atorgat a Salvador Espriu?

El cor d'Europa, la capital a la vegada simbòlica i real és la ciutat alsaciana d'Estrasburg, a la frontera amb Alemanya. Des del 1949 s'hi ha assentat el Consell d'Europa. La Comunitat Europea, formada per dotze membres, representa avui dia a tres-cents vint milions de ciutadans. Després de la Xina i l'Índia, figura en el tercer lloc, com aglomeració humana més important del món. Si bé Catalunya no ofereix més que els dos per cent d'aquesta població, la xifra d'habitants és gairebé la mateixa de Grècia, i molt superior a la d'Irlanda, Dinamarca i Luxemburg. Sis milions de parlants en català poden furnir un molt respectable orfeó.

Històricament, una de les més colossals figures d'aquesta Europa ideal és el poeta romàntic Johann Wolfgang Goethe. D'aquest esperit universal el nostre Carles Riba deia: *«Tothom en llegir una biografia de Goethe es sorprèn d'assemblar-hi però, en realitat, la cosa és a la inversa. Fou Goethe que s'assemblà a tothom... Catalunya ha vist en la influència de Goethe la part millor de la seva poesia que tant ha contribuït a salvar-la com a poble»*.

És gràcies als poetes que les nostres nimietats s'engrandeixen. Tot el que existeix quedaria en l'obscuritat si es perdés la veu, la llengua i la consciència dels poetes.

La trobada de Goethe amb Herder, en una pensió d'Estrasburg, fou un dels moments estelars de les lletres alemanyes. El seu nou amic li va fer descobrir el sentit de la poesia, i l'esplèndida catedral li va fer obrir els ulls a l'art gòtic. *«Quantes vegades —deia Goethe— he tornat per contemplar de tots els costats i totes les distàncies, en cada llum del dia de la seva majestat i la seva grandesa!... Amb quina frescor ella brillava, al damunt meu, en els vapors lluminosos del matí, amb quina joia jo li podia estendre els braços, mirar les grans masses armonioses animades en innombrables parts, de la mateixa manera que en les obres de la natura eterna, fins a la fibra més petita, tot es forma i tot apunta al conjunt; com l'edifici de fonaments sòlids, immens, s'eleva amb lleugeresa en els aires, com tot estava obert a la llum i no obstant aquí per a l'eternitat»*.

De Bach a Beethoven, de Wagner a Richard Strauss, la cultura catalana ha cercat en l'esperit germànic un dels seus més grans refugis, un dels millors models. L'intel·lectual català s'ha trobat molt sovint sol, en la seva pròpia pàtria. És aleshores quan busca, afanosament, un nou impuls i representació en les terres del Nord. Alfons Maseras en el seu llibre de poemes *La llàntia encesa*, que va fer imprimir a París, ens dona una prova de les seves divagacions líriques. Els versos tenen una semblant malenconia a la que traspua de les estrofes d'Heinrich Heine, el poeta evocat:

*He anat de romiatge fins a la teva tomba.
Belles flors i vessaven llur delicada olor.
D'aquelles flors en prenguí una
i vet-aquí, se n'és marcida
pelegrinejant pel món...
... Marcida en mon romiatge,
sento encara el baume de la tendra flor*

La Gran Guerra del 14 va fer, de la majoria dels nostres poetes i artistes, fervorosos defensors de la causa de França i dels seus aliats. «*El millor de la història són els entusiasmes que promou*», deia Goethe. Però la cultura estava molt per damunt de les lluites fraticides. Carles Rahola deia, en el primer número de la revista gironina *Cultura*, de l'any 1914: «*Sigui el que sigui el resultat de la gran guerra, hi ha una Alemanya que no morirà: és aquella que va revelar-nos la bellesa serena amb Goethe, la que va ensenyar-nos l'idealisme constructor amb Fichte, la que va predicar-nos la moral abstracta amb Kant. Aquesta Alemanya no té res a veure amb la de Bismarck ni amb la del Kaiser o la del Kronprinz, com l'estimem, nosaltres que sentim el magisteri secular de França i com la creiem necessària per a l'harmonia del món!*».

Un altre europeista exaltat, Agustí Esclasans, assegurava que mentre visqué a França va escriure tots els seus versos i proses en francès. «*Oh França! França meva! —deia en les seves memòries— França redemptora del meu cor i el meu cervell de barceloní i revoltat, cervell i cor posats a un mateix nivell de comprensió i d'admiració davant la teva serenitat idolatrada!*»

Més europeistes, encara, alguns poetes catalans seguiren la carrera diplomàtica. Salvador Albert, de Palamós, fou ambaixador d'Espanya a Brussel·les durant la Segona República. El mateix règim nomenà Gabriel Alomar, ambaixador a Itàlia. Josep Carner tingué càrrecs diplomàtics a Ginebra, Le Havre, Brussel·les i París; fou igualment professor al col·legi d'Europa de Bruges. Jaume Aget i Garriga, fill de Lleida, exercí també la professió diplomàtica a Viena i a La Haia on es feia imprimir, bellament, els seus reculls de versos.

Deia Frederic Mistral: «*Qui té la llengua té la clau que el deslliuri de les cadenes*». Catalunya ha treballat amb esforç per fer una realitat d'aquesta màxima del poeta provençal. Una parla original, que ens fou despullada de la seva noblesa creadora, es tornà amb la Renaixença vivificadora d'obres mestres. Des de l'inici del Romanticisme català, amb una «Oda a la Pàtria» de Bonaventura Carles Aribau —qui a l'any 1823 ja havia fundat un setmanari que es deia *El Europeo*— són més de cent cinquanta anys durant els quals hem assolit una literatura forta que es pot contraposar amb les millors del món.